

sögugraskara og hann er ein af föroyingum, sum veit mest um stýrisskipanina í kongarikinum í seinastu öld.

—Danska einaveldið varði í tíðni frá 1660-1849. Men fyrst í seinastu öld kemur borgarastatin fram. Fleiri og fleiri fóru útbýving. Og hugsanin um at fólk áttu at metast eftir hvat tey dagdu til og ikki hvat tey áttu og høvdu arvad seg til, gerst meira vanligar. Adalin missir valdið. Tí verður farið undir at fyrrreka eina nýggja stýrisskipan, sigur Hans Jacob Debes.

—Í 1830 hevur kongur tríð rágevandi ting, standertingin, í ríkinum. Föroyar komu at hoyra undir tingið í Roskilde. Föroyingar áttu ikki sjálvir umboð í hesum tingi, men gamlir embætismenn, eitt nú Plojen, sum var amtmáður í Föroyum umboðaði okkum. Hóast vit bert vóru umboðaðir av donskum embætismenn-

um, so royndust hesir okkum íó hollir, sigur Hans Jacob Debes.

KOMMUNUR

Umleið 1840 verður farið undir tær fyrstu fyrrerikningar at gera eina kommunulóg. Kommunurnar vóru fyrst teir ymisku landslutir skipaðir í amtsskipan.

—Árið 1848-49 komu at hava stóran tyding fyrst Havnina og föroyingar sum heild. Den grundlovgivende rígstovsamling varð sett og hendan gavdi grundlógina, Ríkislógina við tveimum komum, landstingið og einaveldið.

—Hjá kongi var sostatt av, sigur Hans Jacob Debes.

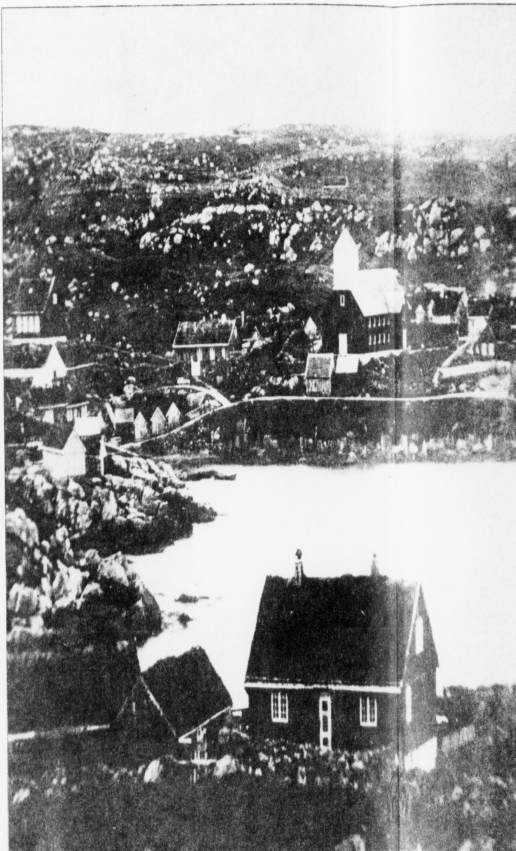
—Föroyingar fóru tveir umboð í ríkisráðið, eitt í landstingið og eitt í einaveldið. Fyri at gerast landstingmaður vóru serlig krøv sett. Talan skuldi verða um ein mágavandi mann av yvirklassanum. Hann varð ikki valdur av fólkunum,

men av 14 valmonnum, mágavandi monnum krígsgjøgjar.

Landstingmaðurin sat í átta ár. Og val av hesum kom ongantíð í ótt, tað segði lógin.

—Fólkatingsmaðurin var hinvegin valdur av fólkunum, eins og í dag. Föroyar vóru tá eins og nú eitt valdomi til fólkatingsvaldið. Men tað var ikki hvat sum helst, sum slapp at velja, var valbarur. Um ein hevði fingið fátækrahjálpi, og tað var ikki óvanligt tá, so hevði ein ikki valrætt. Um ein ikki átti egnan bústað,

Hetta er ein av elstu myndunum sum finst av Havnini. Fornminnisavnið metir, at myndin er tikið í 1863. Kirkjan er ikki umbygd á myndini. Leggjið merki til, at onki er bygt út eftir Bryggjubakkka. Húsin fremst á myndini eru tey hjá Madam Andreassen.

so hevði ein heldur ikki valrætt. Um ein var revsáður bar heldur ikki til og kvinnurnar komu als ikki uppá tal, sigur Hans Jacob Debes.

SOLFIRDIRINGUR

Okkara fyrsta landstingmaður var ættadur úr Solfardirri og at Johan Hendrik Weihe, bóndi. Hann hevði siglt út í sínum ungu dögum.

Okkara fyrsti fólkatingsmaður var Nels Winter.

Fyrsta uppgávan hjá okkara ríkisráðslimum var at fáa eina nýggja politiska skipan skipan fyrst Föroyar.

Lótingið, sum varð avtikið í 1816 varð endurreist í 1852 sum rágevandi fyrst donsku ríkismynduleikarnar.

Lótingið hevði sama arbeiðsáki sum amtsráðið í Danmark.

Síðan fáa teir avtikið monopolhandilin, tá sleppa föroyingar sjálvir at avgerða hvat teir skulu selja sínar vörur, og hetta var eitt ómetaligt framstig.

Tað er aftaná at einahandilin er avtikin, at Havnini fer at veksa. Richard Thomsen, skrávar í "Livet på Færøerne" millum annað um broytingarnar aftaná einahandilin:

"Ár 1856 blev denne Molok styret. Dens veldige, autoritative magt over folk og fjæbrudt, - og derefter stod set praktisk talte enhver fri for at gøre, som han fandt for godt, tværs over

kongelig monopolhandels lig."

"Hvilken revolutionær omvæltning! Inden 1856 havde man nær sagt lige saa godt kunnet bede St. Peter om at laane hans himmelske nøgler som faa en adrejselødsel til Danmark bevilget. Nu derimod kunne man rejse til verdens ende, uden at det frygtede rentekammer ville komme med sit strenge: Hov! Der var kan den slæppe ved det hele, at der ikke fantes forreter til at rejse med, saa nogen reel betydning fik den liberale ordning ikke de første 30-40 år."

"Folket i sig selv segede højst forskelligt overfor tanken om den kommende frihandel. Livs-

modet flammede op i nogle bryst, mens frygten bredte sig i andre. Hvorledes ville dog almindelige dødelige mænd kunne klare den opgave, som rentekammeret, den danske stat med selve majestæten i spidsen til nød havde magtet? Ville ikke folket, menigmand, blive et let bytte for disse personers griskhed, naar de fik kongelig monopolhandels scepter i hænde og kunne svinge det uden nogen som helst kontrol. Betød dette andet, end at man gav lovlosheden og tilfældighederne frie tøjler?"

"Med blandede følelser gik denne forkuede, men dog seje, ægte norrøne stamme en usikker fremtid imøde. - men frygten vidste sig ganske ugrundet. Dygtige energiske mænd traadte hurtigt ud af rækkerne og etablerede småhandler der, hvor det skønnedes hensigtsmæssigt og de første resultater af reformen lod ikke vente længe paa sig."

BORGERREPRESENTATION

Okkara ríkisráðslimir arbeiddu hart og í 1872 varð ein lóg samtykt við

Sama myndin í dag. Hóast tað hevur eydnast at varðveita fleiri av teimum gomlu húsum á Reyni er nýg broytt. Mynd: Kalmar

Útsýni yvir miðbýin í farnu öld. Myndin er tikið í sjeytiárunum í seinastu öld. Leggjið merki til, at ongin klokka er í kirkjuturninum. Mynd: Fornminnisavnið.

heitinum "Lov om de færøske landkommuners styrelse" Föroyar vóru býttar sundur í kommunur og hvørt prestagjaldið varð gjørt til eina kommunu. Sostatt varð eitt nú øll Eysturoy ein kommunu.

Men longu seki: ár frammanundan varð Tórshavn Kommununa skipað. Hetta hendi fyrst 125 árum síðan í 1866. Tað er heldur ikki heilt rætt at kalla Havnina fyrst eina kommunu.

—Fyrsta heitið varð Borgerepresentation og kommunustýrisslimirir

vóru kallaðir fyrst borgararæðsamtanar. Føtin var foddur limur í borgararæðsamtanini.

Hann umboðaði "ordsmagten", sigur Hans Jacob Debes.

HÚSASKATTUR Men kommunan hevði ikki nógvan pening at ráða yvir. Føroyska samfelagið var enn ikki vordrið eitt peningasamfélag. Emasta inntøkan Havnin hevði var húskatturin, hvørt hús skuldi rinda eitt sindur. Jorð hoyrði næstan ongum til Havnina

so her var ikki nógv at heita.

—Skuldi nakar arbeiði gerast í Havnini, so átti mannfólki at arbeiða "plika". Arbeiði so og so nógvur tímar utan lón. Kommunala arbeiðið varð sostatt gjørt utan sam-sýning, sigur Hans Jacob Debes.

—Órsøkin var, at sjóverja varð skipað við Föroyar. Hetta hendi um 1890 og verjan er so djú, at danir hava undirskot av Föroyum. Men sjóverjan var effektiv. Ein kanónbútur,

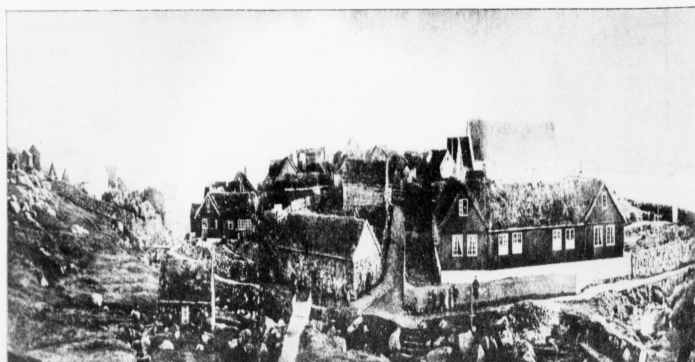
YVIRSKOT

Hans Jacob Debes hevur kannað ríkisræðsamtanir og hann hevur fundið fram til, at Föroyar góvu yvirskot til donsku krónuna heilt upp áttati ári í seinastu öld. Men so hendi ein broyting.

—Órsøkin var, at sjóverja varð skipað við Föroyar. Hetta hendi um 1890 og verjan er so djú, at danir hava undirskot av Föroyum. Men sjóverjan var effektiv. Ein kanónbútur,

Áðrenn bryggjurnar komu funnst fergumenn í Havnini. Teirra arbeiði var at flyta fólk og góðs frá úr og umboð á skipini á reduni. Her kemur Tom fergumaður við fólk. Mynd: Fornminnisavnið.

Samansett mynd av gomlu havnini. Býurin tá millum eystaru og vestraru vág. Nýggja amtmansborgin er ikki bygd. Mynd: Kalmar.